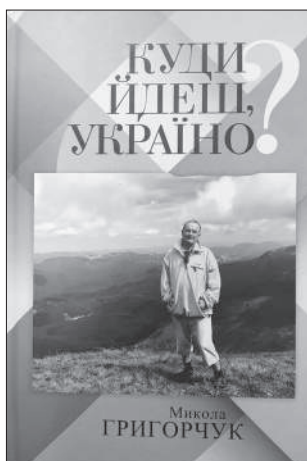

in this research. The study reveals some aspects of biographical and then creative nature that had an impact on the outlook of the younger writer (M. Starytskyi). There were noticeable differences in the characters and temperaments of the two writers. The noble tolerance on the part of M. Starytskyi allowed maintaining a constructive dialogue between colleagues, despite the substantial worldview and historiosophical 'swings' of P. Kulish in the 1870s and 80s.

As to typological convergences and differences in the field of literature, it is noted that P. Kulish's "Commoners' Council" ("Chorna Rada") had a significant and long-lasting impact on Starytskyi's outlook and subsequently his prose works (especially fiction). The prophetic potential of Kulish's novel (commoners' councils as the causes of 'ruin', the destructive nature of the thoughtless spontaneity of the masses, the threat of populism, etc.) was realized in Starytskyi's writings. The study shows that in different spheres of creative work, both P. Kulish and M. Starytskyi tended to innovations and experiments focused on the best achievements of European literatures. Special attention is paid to the debatable issue of the classics' priority in 'breaking the patterns' of imitating Shevchenko's manner of verse (based on the judgments of I. Franko, M. Zerov, and Ye. Nakhlik). The author of the paper defends the view of at least simultaneous overcoming the mentioned patterns by P. Kulish and M. Starytskyi. Some analytical comments are given to M. Starytskyi's judgments about T. Shevchenko, contained in his letters to P. Kulish. The analysis of M. Starytskyi's works (novels, dramas, some poems) shows that their author did not share the views of the late works by P. Kulish concerning the historical role of the Cossacks and haidamak movement.

Keywords: biography, worldview, creativity, novels, verification, innovation, national, prophecy, historiosophy.

Григорчук М. Куди йдеш, Україно?: відгуки, огляди, рецензії. Київ: Український письменник, 2020. 280 с.

До книжки ввійшли відгуки, огляди та рецензії на твори сучасних українських письменників: Марії Матіос, Віри Вовк, Дмитра Павличка, Юрія Щербака, Богдана Гориня, Василя Рубана, Ярослава Мельника, Григорія Гусейнова, Софії Андрухович та багатьох інших. Ці статті, як зазначає автор у передмові, «у якійсь мірі намагаються заглянути у день прийдешній, до того ж наш люд у пошуках свого Мойсея продовжує блукати ніби із завязаними очима у пошуках історичної дороги в майбутнє». Роздуми насичені цікавими історичними, літературними, біографічними фактами, що свідчить про широку ерудицію автора — доктора фізико-математичних наук. Вдало доповнює видання досить розлогий іменний покажчик.

I. X.

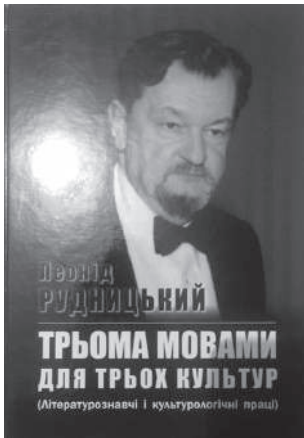
Наші
презентації

ment of consumerism as a feature of a unified model representing the Soviet man.

The researcher explains the ideas of debunking the myths about happy life in the USSR, analyzes the ways of creating the panoramic view of everyday life, traces the consistency of the authors' interpretations that shows how accurately the experiences are depicted. The gastronomic routes of Kyiv residents, the methods of obtaining the foodstuffs, the social relationships established during purchases presented in the literary works are worth special attention. The writers are definitely critical regarding everyday living conditions in the recent past. They put characteristic features of the Soviet everyday life at the center of events, namely the lines in the stores of all kinds and their primitive range of products. Some Soviet euphemisms related to the food theme have been explained in the paper as well.

The researcher comes to the conclusion that reconstruction of the everyday life of a Soviet man in the works by O. Ilchenko and S. Baturyn reveals the despicable nature and danger of the totalitarian system, shows the groundlessness of the nostalgic gasps for the Soviet Union. The literary representation of life in the USSR prompts one to reflect on the true values and uphold human dignity in a free state.

Keywords: literary reconstruction, Soviet past, everyday life, irony, sarcasm.

Рудницький Л. Трьома мовами до трьох культур (літературознавчі і культурологічні праці) / Упор., автор приміток С. І. Хороб. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020. 444 с.

До книжки вибраних праць українського літературознавця і культуролога, академіка НАН України, почесного професора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Леоніда Рудницького ввійшли дослідження про українську літературу, написані в різні роки українською, англійською та німецькою мовами, а також статті про його наукові пошуки і здобутки. У полі зору дослідника українська література XIX—XX ст., від І. Котляревського і Т. Шевченка до О. Гончара і Д. Павличка, у її самовияві та взаємозв'язках зі світовим письменством і культурою. Дослідження розраховані як на українськомовного, так і на іншомовного читача. Публікації подані зі збереженням стильових, орфографічних, синтаксичних та інших правописних особливостей авторського тексту. Видання приурочене до 85-літнього ювілею Л. Рудницького.

Наші
презентації

4. Новицький О. Тарас Шевченко як маляр. Львів; Москва: Накладом НТШ, 1914. 89 с., 83 с. мал.
5. Оробченко Н. «Васильківський форт у Києві» (?) // Шевченківська енциклопедія: У 6 т. Київ: НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, 2012. Т. 1: А—В. С. 586.
6. Писаренко Ю. З якого місця Тарас Шевченко намалював київський краєвид із Наводницькою вежею, Казармами кантоністів та Андріївським люнетом (1846) // Orus mixtum. 2019. № 7. С. 175—189.
7. Серeda Є. Київ та його околиці в мистецькій творчості Т. Г. Шевченка // З досліджень про Т. Г. Шевченка. Зб. Київ: Дніпро, 1968. С. 32—45.
8. Сьомка О. Васильківський форт чи Новопечерська фортеця? До історії питання // Культура і життя. 2008. 20 лют.
9. Сьомка О. Васильківський форт: до історії назви та побудови // Шевченкознавчі студії: Зб. наук. пр. Київ: Київський університет, 2011. Вип. 13. С. 295—300.
10. Шевченко Т. Повне зібрання творів: У 10 т. Київ: Вид-во АН УРСР, 1961. Т. 7. Кн. 1: Живопис, графіка, 1830—1847. XVI с., 153 арк. репрод., 64 с.
11. Шевченко Т. Повне зібрання творів: У 12 т. Т. 8: Мистецька спадщина. Живопис і графіка: 1843—1847. Київ: Наукова думка, 2013. 583 с.

Отримано 31 липня 2020 р.

м. Київ

Стефан В. Зібрання творів: У 3 т., 4 кн. /
 Редкол.: С. І. Хороб (голова) та ін. Івано-Франківськ:
 Місто НВ, 2020.

До 150-річчя Василя Стефаника науковці Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника підготували й видали зібрання творів, яке найповніше репрезентує доробок письменника. Крім художніх творів, воно охоплює автобіографії та автобіографічні твори, публіцистичні й літературно-критичні статті, промови, інші редакції й варіанти, незакінчені твори, епістолярій, додатки, переклади творів іноземними мовами, репринт прижиттєвих видань тощо. Кожен із томів супроводжується відповідним коментарем, ілюстраціями, примітками та літературознавчим «післясловом» редактора.

Готуючи видання до друку, упорядники зіткнулися насамперед із проблемою вибору основного тексту творів і, зважаючи на прорахунки попередніх видань і на «недоступність автографів та більшості прижиттєвих публікацій» у нинішніх умовах, зосередилися, на їхню думку, на оптимальному варіанті — на «передруках новел та оповідань зі збірок, які сам Василь Стефаник готував до видання», як найповнішого вияву творчої волі автора. Ще одне питання, що постало перед укладачами, пов'язане з мовностилістичними особливостями художніх текстів письменника, із властивою для нього індивідуальною манерою вислову й ритміко-інтонаційною мелодикою фрази, і тут зорієнтованість на максимальне збереження мовної й мовленнєвої автентичності авторського тексту цілком виправдана.

Композиційно багатотомник сформовано так: Т. 1, кн. 1 — Твори (ред. і упорядник Роман Піхманець); Т. 1, кн. 2 — Листи (ред. і упорядник Євген Баран); Т. 2 — Твори Василя Стефаника іноземними мовами (ред. і упорядник Степан Хороб); Т. 3 — Репринт прижиттєвих видань Василя Стефаника (упорядкування Романа Піхманця та Івanni Юрчук).

Том 3-й уміщує репринтно відтворені прижиттєві збірки новел «Синя книжечка» (1899), «Камінний хрест» (1900), «Дорога» (1901), «Моє слово» (1905), «Земля» (1926), «Твори» (1933). Вони дають змогу ознайомитися з текстами в їх авторській редакції і, безумовно, викличуть інтерес серед дослідників та широкого кола читачів.

Своєрідністю цього видання став окремий том перекладів творів письменника іноземними мовами, зокрема слов'янськими (польська, болгарська, чеська, словацька, хорватська), романо-германськими (англійська, французька, німецька, іспанська, португальська) та китайською. Щоправда, у томі зібрані не всі переклади (усього їх на кілька книжок), та все ж вони достатньо репрезентативні, щоб скласти уявлення про зацікавленість творчістю українського митця у світі.

А. С.

Наші
 презентації

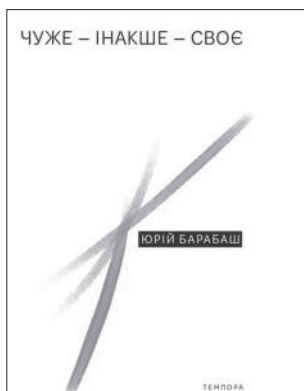
засідання («Антропологічна модальність творчості Розстріляного відродження: поетика революції та революція поетики») порушили питання художньої своєрідності творів як В. Підмогильного, так і митців його покоління — Юри Шкрумеляка, Льва Скрипника та ін.

Наукові конференції такого масштабу у Дніпровському національному університеті проводяться регулярно. На двох останніх відбулися прем'єри вистав студентського театру «Відлуння» (художній керівник — О. Гонюк) за мотивами творів В. Підмогильного «Невеличка драма» (2011), «Військовий літун» (2016). Хоча пандемічні обмеження і змінили звичний формат проведення наукових конференцій, але не скасували можливості плідного діалогу, насолоди занурення у творчість яскравих представників українського ренесансу 1920-х років, зокрема й нашого славетного країни на В. Підмогильного.

Наталія ОЛІЙНИК, Ольга ШАФ

Отримано 29 березня 2021 р.

м. Дніпро

Барабаш Ю. Чуже — Інакше — Своє.

Київ: Темпора, 2020. 216 с.

Монографія Юрія Барабаша висвітлює актуальну проблему етнокультурного пограниччя, її теоретико-методологічні аспекти й конкретні форми вияву. Досліджуються процеси, явища, факти, характерні для австрійсько-української, польсько-української, українсько-російської пограничних літературних зон (Галичина, харківський і донбаський сегменти), а також різні аспекти українсько-єврейського літературного пограниччя в історичному розрізі.

Наші
презентації

Харчук Р. Шевченко, його читачі й нечитачі у ХІХ столітті. Київ: НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2021. 267 с.

У дослідженні Роксани Харчук ідеться про те, як читали Шевченка його сучасники й наступники на Наддніпрянщині та в Галичині в ХІХ ст. Авторка, спираючись на традицію, започатковану М. Драгомановим і Б. Грінченком, пов'язує читання із розумінням, тому читачів, які лишилися байдужими до Шевченкової поезії або хибно зрозуміли її, вона трактує як нечитачів. Оскільки списків передплатників прижиттєвих видань Шевченка не лишилося, дослідниця спирається на джерела особового походження (спогади, щоденники, листування, автобіографії), у яких відбилися сприйняття Шевченка і його доробку. Важливими в аспекті читання Шевченка є також списки його творів, зокрема ті, що робили його приятелі, а також рукописні «Кобзарі» М. Михалевича і К. Климовича, які з'явилися в 1860-х роках у Галичині. Найширше Р. Харчук використовує спогади, що переважають у українському контексті.

Центральними реципієнтами Шевченкової творчості в дослідженні з-поміж наддніпрянців були В. Антонович, М. Лисенко, М. Старицький, М. Славінський, О. Русов, С. Русова, О. Сластїон, М. Грушевський, Є. Чикаленко, О. Лотоцький, С. Єфремов, Д. Дорошенко, Ю. Коллард, серед галичан — Д. Тянячкєвич, А. Вахнянин, Й. Могильницький, О. Барвінський, Є. Олесницький, А. Чайковський, С. Шухевич, О. Маковей, Б. Лепкий, К. Трильовський. Дехто зі згаданих осіб стали на шлях реасиміляції під впливом «Кобзаря», переважна більшість зазначала, що їхня національна ідентичність формувалася під впливом поезії Шевченка. Звернено увагу на малоросійську і москвофільську (з нинішньої перспективи — русофільську) рецепцію та інтерпретацію Шевченкової творчості на прикладі Г. Галагана, П. Селецького, М. Ригельмана, К. Керстен, Т. Флоринського, Б. Дідицького, Я. Головацького й П. Свистуна. Щодо критичної рецепції Шевченка та екстремальної інтерпретації, що суперечила тогочасному «горизонту сподівань» читача, то її репрезентують М. Драгоманов і П. Куліш. Щоб показати, що Шевченкова творчість долала етнічні межі, авторка звертається також до російської і польської рецепції, зокрема до першої польськомовної біографії поета авторства Г. де Батталії, яка заповнювала лакуну Шевченкової біографії в 1860-х роках.

Аналіз сприйняття Шевченка в ХІХ ст., на думку Р. Харчук, фіксує становлення української інтелігенції, яка сприйняла Шевченкову ідею України і на її підставі розвивала проєкт української модерної нації. Авторка вважає, що «Кобзар» був важливим інструментом українізації Галичини у другій половині ХІХ ст. Українська галицька інтелігенція формувалася під впливом наддніпрянської, але саме галицька надала ідеї України політичного сенсу.

Українська фольклористична енциклопедія:
У 2 т. / Упор. та наук. ред. М. К. Дмитренко.
Т. 1: А — Л. Київ: Сталь, 2018. 740 с.

Українська фольклористична енциклопедія:
У 2 т. / Упор. та наук. ред. М. К. Дмитренко.
Т. 2: М — Я. Київ: Сталь, 2020. 688 с.

Процеси національного відродження в Україні потребують глибоких знань нашої історії, наших національних ідейних та духовних цінностей, адже без них неможливе повноцінне формування національної свідомості нині сущих і прийдешніх поколінь українців. Виконанню цього завдання добре слугуватиме «Українська фольклористична енциклопедія», підготовлена за науковою редакцією проф. Миколи Дмитренка та видана його коштом, що є прикладом самовідданого служіння науці та своєму народові.

Енциклопедія охоплює широке коло питань, пов'язаних із формуванням і становленням світогляду українського народу та українських національних духовних цінностей від найдавніших часів до сьогодення. Скажімо, зміст поняття «Міф» (М. Дмитренко), його пізнавальна природа потрактовуються як «комплекс знань про земне й космічне, про створення світу, про богів, героїв, духів, надприродних істот, явищ довкілля тощо» (т. 2, с. 93). Автор статті також зазначає, що в процесі становлення народного світогляду міф, хоч і втратив синкретичний, універсальний характер, усе ж таки «залишився у психіці та підсвідомості як певний чуттєво-мислительний код, законсервований образ-архетип, який, однак, здатний актуалізуватися, продовжувати своє життя у фольклорі (казки, легенди, замовляння, голосіння, загадки та ін.), образотворчому мистецтві, ремеслах, літературі» (т. 2, с. 93). Далі ці зміни пояснюються й конкретизуються в статтях «Анімізм» (І. Кімакович), «Демонологія народна» (О. Бріцина), «Веснянки» (Л. Єфремова, М. Дмитренко), «Обжинкові пісні» (С. Грица), інших публікаціях.

У ході розвитку суспільства видозмінюються й форми та способи світосприйняття, світорозуміння, світопотрактування, світовираження та світоствердження людини, а це зумовлює зміни в змісті та поетиці різних жанрів усної народної творчості. Ці зміни пояснено в статтях «Символ, символіка» (М. Дмитренко), «Казкознавство» (М. Дмитренко, С. Карпенко), «Думи» (М. Дмитренко), «Історичні пісні» (С. Грица), «Пісні повстанські. (Повстанські пісні. Пісні УПА)» (О. Шевчук), «Пісні стрілецькі» (Є. Луньо) та ін.

Розуміння й потрактування в «Українській фольклористичній енциклопедії» діалектики становлення й розвитку світоглядних основ усної народної творчості — наслідок узагальнення її авторами як особливостей еволюції народно-поетичних жанрів, так і найновіших досягнень вітчизняного та чужоземного народознавства. Первісні уявлення про лю-

дину і світ у такому разі досить часто набувають символічного характеру. В основі символу, значає М. Дмитренко, лежать уявлення про людину і світ на основі їх прихованих порівнянь і зіставлень, адже символ, символіка — це «умовне позначення предмета, поняття, явища, дії, стану, процесу, що стає образом і викликає постійне коло асоціацій, зберігаючи здатність появи нових асоціацій і значень» (т. 2, с. 384). Скажімо, героїка чарівних та героїко-фантастичних казок трансформується в думи та історичні пісні, анімістичні ж уявлення виразно заявляють про себе у психологічному паралелізмі родинно-побутових, соціально-побутових пісень, пісень про кохання, весільних пісень тощо. Подібні підсумки та узагальнення в «Українській фольклористичній енциклопедії» формують нові засади сучасних народознавчих досліджень, спрямовують їх у питому національне річище, дають змогу подати цілісну, концептуальну історію вітчизняного уснословеснознавства.

В енциклопедії маємо статті теоретичного характеру («Паралелізм», М. Дмитренко; «Вірш народний (вірша народна)», Н. Бобровницька; «Віршування народне», І. Кімакович, Н. Бобровницька), статті, присвячені окремим жанрам («Весільні пісні», І. Клименко; «Народне оповідання», В. Сокіл; «Пісні літературного походження», О. Харчишин, Є. Луньо), явищам народної культури («Вертеп», І. Сікорська), кобзарям і бандуристам («Деряжний Петро», В. Дутчак; «Супрун Павло Степанович», Б. Жеплинський), знаковим і призабутим постатям в історії уснословеснознавства («Шашкевич Маркіян Семенович», М. Шалата; «Франко Іван Якович», М. Дмитренко; «Пушик Степан Григорович», М. Дмитренко; «Нодь Микола», С. Василик). Ставляться й розробляються нові проблеми, визначаються перспективи фольклористичних досліджень.

Прикметною особливістю енциклопедії є й те, що на її сторінках висвітлено діяльність представників різних верств і прошарків українського суспільства та зарубіжних учених — від першопочатків уснословеснознавства до нашого сьогодення. Так автори відтворюють історію вітчизняної науки про народну творчість, доносять до наших сучасників і прийдешніх поколінь українців інформацію про зацікавлення українським фольклором чужоземних учених, письменників, композиторів, діячів культури, про його місце та значення в духовному житті інших народів і престиж у світовому народознавстві.

Ця енциклопедія — ґрунтовний і своєрідний підсумок зародження, становлення й розвитку духовності українського народу від найдавніших часів до наших днів. Довідник подає цілісну національну картину світу, відображену у фольклорі, її проєкцію в нашу сучасність та майбутнє українського народу, сприяє формуванню питому національного духовного світу сучасних і прийдешніх поколінь українців, їхньої національної громадянської та суспільно-політичної позиції.

Олексій ВЕРТІЙ